

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"חוקי היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב היים אהרן בלייער שליט"א

דיני

מקראות די

בקשה:

נא לשלוח לכמה שיותר
אנשים כדי שיגיע הלכות
אלו לבתי בני ישראל,
לתועלת הציבור, וכך יש
לכם יד בהפצת תורה
ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד
גליונות קודמים

[Archives - ארכיון](#)

לתרומות

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי חיים"

ותלמודם
"תלמידי חכמים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שבונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלם תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

271

דיני מקוואות ד' - פילטרס' | מטות [א"] פינחס [הו"ל] תשפ"ב

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

דיני זחילה במקוה

פסול זחילה במקוה

א. מקוה הינו מאגר מים עומדים, ודינו הוא שצריך להיות באשבורן דהיינו שהמים יהיו עומדים ונחים במקום אחד ע"ש הכתוב, "קו המים אל מקום אחד" (לחם סק"ד בשם המרדכי שבועות) וכפשוטו צריכים המים להיות מכוונסים תוך קירות (ט"ז י"ד ס"ל ר"א סק"ב, חזו"א תנינא ס"ל י' סק"ב), וכיון שכן הקירות של המקוה צריכים להיות אטומים באופן שאינו נוזל מהם מים לחוץ, אחרת יפסל המקוה משום זחילה (ש"ע ס"ל ר"א ס"ג), ופסולו מן התורה (רמ"א ס"ל ר"א ס"ב).

זחילה למעלה ממ' סאה

ב. נחלקו הראשונים והפוסקים בדין מקוה שיש לו זחילה אבל מיקומו הוא למעלה ממ' סאה, דהיינו אפילו אם יזחל המים מהסדק או הנקב, עדיין ישאר שיעור מ' סאה מים בתוך המקוה למטה מהסדק או הנקב.

ג. דעת המחבר. י"א שכל שישאר בתוך המקוה שיעור מ' סאה, אין המקוה נפסל ע"י שיש זחילה למעלה משיעור זה (רא"ש בשם הר"ש בפ"י השני, פיה"מ וה"ל מקוואות ס"ל י"א) וכך הוא דעת המחבר (ש"ע שם ס"ג), אלא יש שהצריכו לדעתו דוקא לטבול לגמרי למטה מהסדק במקום שיש שיעור מ' סאה (המהרי"ק שורש קנ"ו ש"ת בית שלמה י"ד ח"ב ס"ל פ"ו, חזו"א י"ד ס"ל קל"ה אות ד'), אבל רוב פוסקים מקילים בדעתו וס"ל שאפשר גם לטבול חלקו גם למעלה מהסדק (לחם ושמהל סקפ"ו, צמח צדק ס"ל קס"ד קס"ה ש"ת דברי מלכיאל ח"ג ס"ל ע"ד, ש"ת אמרי יושר ח"א ס"ל ק"ל, ש"ת חבלים בנעימים ח"ג ס"ל נ"ח).

ד. דעת הרמ"א. וי"א שאפילו אם ישארו מ' סאה עד הסדק, אפ"ה אסור לטבול בו כמות שהוא, שכיון שמי המקוה התחילו לצאת הרי הוא טובל במקוה זוחל עכ"פ במים העליונים (הר"ש ע"פ הרא"ש בשם בפ"י הראשון), וכך הוא דעת הרמ"א עכ"פ לכתחילה (שם).

ה. וגם בזה נחלקו הפוסקים בדעתו איך הדין אם הרכין את ראשו למטה וטבל למטה מהסדק במקום שנשארו מ' סאה, יש שמתירים (הגר"ש קלוגר בש"ת קנאת סופרים ס"ל מ"ה) או עכ"פ בדיעבד (שמלה ס"ק פ"ז), אבל הרבה אסורים (ש"ת צמח צדק ס"ל קע"ו אות ג', גידולי טהרה גבא ס"ק ס', ש"ת עמק שאלה י"ד ס"ל י"ה).

זחילה שאינה ניכרת

ו. לא כל זחילה פוסלת המקוה, אלא הגדירו ואמרו שרק זחילה הניכרת פוסל המקוה, אבל זחילה שאינה ניכרת אינה פוסלת המקוה (רשב"א), וכך נפסק בש"ע, ניקב המקוה ומימיו נוטפין מעט מעט או נבלעים בקרקע מעט מעט, כשר לפי שאין זחילה ניכרת (ש"ע ס"א).

ז. דעת הגר"א. יש אחרונים שהבינו בדעת הגר"א שמחמיר אפילו בזחילה שאינה ניכרת (מקוה טהרה ס"ק קכ"ט, ש"ת ערוגת הבשם י"ד ס"ל ר"ב, מרחשת ח"א ס"ל ל"ט, מהרש"ם מפתחות לח"ב י"ד ס"ל ג"ט, הגר"ח הלוי, ש"ת דובב מירשים ח"א ס"ל ס"ד אות ב') עכ"פ באופן שלא ישאר מ' סאה במקוה לאחר הזחילה (ש"ת חזון נחום ח"א ס"ל ע"ב אות ה', אחרונים שם), אמנם יש שנקטו שאין דעת הגר"א לחלוק על פסק המחבר אלא להקשות עליו (ש"ת חבלים בנעימים ח"ב ס"ל ס', חזו"א י"ד ס"ל קל"ה אות ד' תשובות והנהגות ח"א ס"ל תק"ג).

הגדרת זחילה שאינה ניכרת

ח. הרבה נאמר על דיוק הגדרת זחילה שאינה ניכרת שבו הכשירו הפוסקים, יש הס"ל שתלוי במים שבתוך המקוה האם ניכר בפני המים תזוזת המים שהם הולכים וחסרים (ש"ת עין יצחק י"ד ס"ל כ"ב, ש"ת שואל ומשיב מהד"ת ח"ד ס"ל קע"ה, חזו"א י"ד ס"ל ק"מ אות ד'), ויש שהגדירו את זה שנחשב כזחילה הניכרת כשניכר במפלט המים שיורד באומדן שהמים יוצא בקלוח ולא רק בטפטוף (ש"ת בית שלמה י"ד ח"ב ס"ל פ"ב, ש"ת אמרי יושר ח"א ס"ל קכ"ז), ויש שהחמירו שאפילו אם הזחילה הוא אחר טיף אחר טיף ברצף נקרא זחילה הניכרת (גידולי טהרה ס"ל ח', מקוה טהרה ס"ק ק"ל, ש"ת דברי חיים י"ד ח"ב ס"ל צ"ט).

ט. וכיון שמאד קשה להגדיר בדיוק שיעור זחילה שאינה ניכרת, ומחומר הדבר בחשש איסור דאורייתא, מאד דקדקו שלא יהיה שום זחילה במקוה, וכשמתעוררת שאלה בכשרות המקוה, צריך הרב האחראי עליו לפסוק הן על העבר לאלו שטבלו בה כבר, ובודאי לכתחילה יתקן את זה מכאן ולהבא שיהיה מהודר ולכתחילה.

בדיקת המקוה לזחילה

י. בדרך כלל מקוה עומדת בכשרותה מדין חזקה, ומ"מ כל שיש בו ריעותא או חשש זחילה חייבים לבדוק לראות שעדיין כשרה, ומ"מ מדי פעם נוהגים לבדוק מקוה לזחילה, בדרך כלל קשה לערוך בדיקה שהרי בתקופה שמשתמשים במקוה המים נחסרים קצת ע"י היוצאים מן הבור טבילה וכן ע"י התאדות המים החמים, לכן יש שמנצלים את ההזדמנות לבדוק הבורות בימים בשנה שהמקוואות סגורות כגון בט' באב וביום הכיפורים, ואז מכבים החימום ובודקים המים הקרים.

דיני פילטרס' למיניהם

מבוא

יא. הידור בהלכה. כבר כתבנו (גליון 269 אות ז' ו ז') שיש מעלה במקוה למלאות הבור טבילה קודם עם כ"א או מ' סאה מי גשמים כדי לשמור על כשרות מהודרת של המקוה, אמנם אפשר להדר בזה רק כשיש מאגר גדול של מי גשמים שמשם אפשר למלאות גם בימים שאין גשמים יורדים. לכן יש מקוואות שמעדיפים לא להחליף המים בבור טבילה בתדירות, כך שיכולים להדר בהידור זה, וימעט החשש של נתן סאה ונטל סאה (שם אות י"א).

יב. מים נקיים. אך באותו מדה, צריכים גם לוודא שהמים נקיים ובריאים שאינם מדגירים חיידקים השכיחים במים מכוונסים ועומדים, שיכולים ח"ו לגרום נזק ומחלות, וגם מים נקיים הם הידור בהל' מקוואות כך שלא ימנעו בני אדם מלטבול בהם וימעט ח"ו קדושת וטהרה בישראל. וזה אתגר שפוגש כל בלן, אחראי, רב של המקוה ובית דין של העיר לשקול במאזני צדק למצוא את הדרך הראוי לפי מיקומו של המקוה, אופי ואת רמת שמירת הלכה של המשתמשים במקוה. לזה פעמים צריכים להיעזר עם דרכים שונים לשמור על מים נקיים כגון פילטר כשרוב הסוגים כרוכים בוותור על דקדוק הלכה כיבואר.

נתרם ע"י הר"ר אבי יודייקין הי"ו לונדון לע"נ זקנתו
האשה החשובה מרת ח'י' בילא בת ר' דוד יודייקין ע"ה
נפטרה י"ד תמוז ה'ש מורה מסורה לתלמידותיה הרבה בשנים
באירלנד ומנשסט' - כום תנחומין למשפחתה

הרצאה מקצועית
מקוואות למעשה'
בליווי מצגת

תכנון מקוואות
לפי כל השיטות

בהמלצת רבנים
מומחים ומורי הוראה

אדריכלות ויעוץ
מקוואות בארץ ובעולם

פיקוח וליווי
היציקות המורכבות

**מקווה בונים
רק עם טהרם!**

02-565-66-06 | mikveharch@gmail.com

שעות קבלת הקהל "בחדר הוראה" רח' מנחת יצחק 20 ירושלם | טל: 052-7619332 | paskenshtibel@gmail.com
מיים א-ה: 4:30 אחה"צ עד 8:00 בערב | יום ו': 10 עד 11 בבוקר, ומשעה לפני הדלקת נרות

יד. לקבל החלטות. לכן כשבאים לקבל החלטות לקבוע סטנדרטים והנחיות בדרכי ושמירת נקיון המים במקוה ציבורי, פשוט שהוא שהן מונחות אך ורק על הרבנים המקומיים היושבים על מדין, רבני קהילה, בתי דינים היראים וחרדים לדבר ה' להחליט ולקבוע את הנהוג במקוואות, שהרי רק הם יודעים ורואים את התמונה הגדולה במבט עם אחריות לספקטרום של בני אדם וצרכיהם שהם משרתים. ובודאי שאין הדבר מסור לתלמידי רחוב, בורים ועמי הארץ [או גוזזי זקן בירושלים..] או אפילו לתלמידי חכמים שלא שימשו הרבני מורי הוראה ולמדו את הסוגיות יוצא להם דרך אחת מתוך לימודם (פתח"ת י"ד סי' צ"ט ס"ה), שהרי לרוב חסר להם את החכמה, בינה, דעת ואת השימוש של רבנים פוסקים, ובעיקר את האחריות על ציבור לוודא שכולם מקיימים את מצות ה' באופן המועיל ביותר ששייך.

טו. רעיון להשתמש בפילטר. משום כל הנ"ל כבר לפני הרבה שנים נולד הרעיון להשתמש במיני פילטר כדי לנקות המים העומדים, כך שיש דרך שאותם המים הכשרים יעמדו בבור טבילה לזמן ממושך בלי צורך לזרוק על נקיות המים.

טז. אלא כמובן, התעוררו הרבה שאלות הלכתיות והשקפות על השתמשות בפילטרס למיניהם, ונזכיר כאן כמה מהם.

פילטר חיצוני

יז. פילטר חיצוני הוא כלי שמסתגנים בו המים ע"י אבנים, חול וכדומה, ומכונה זה מעמדים אותה מחוץ למקוה, ומחברים אליה צינור משאבה שמכניסים את ראשו לתוך המקוה, בדרך כלל סמוך לרצפת המקוה, ושואב המים מהמקוה אל תוך המכונה ששם עוברים דרך אבנים וכדומה וע"י המים מסתננים, ושוב יוצאים המים מהצד השני כשהם זכים ונקיים, דרך צינור המחזיר המים אל תוך המקוה.

יח. אלא יש כמה חששות בפילטר זה, ויש פתרון רק לכמה מהחששות וכיבואר.

יט. פסול זוחלין. יש שדנו אם יש פסול זוחלין כשטובלים במקוה בשעה שהפילטר בפעולה, שאולי זחילה הוא רק כשיש חסרון בעצם קירות המקוה כגון סדק או נקב, אבל כשהקירות שלמים ורק יש פעולה בעצם המים שהולך ונחסר, אולי זה אינו נקרא זחילה הפוסלת (סי' ישועות מלכו י"ד סי' ל"ה, ויחי יוסף דף ט"ז).

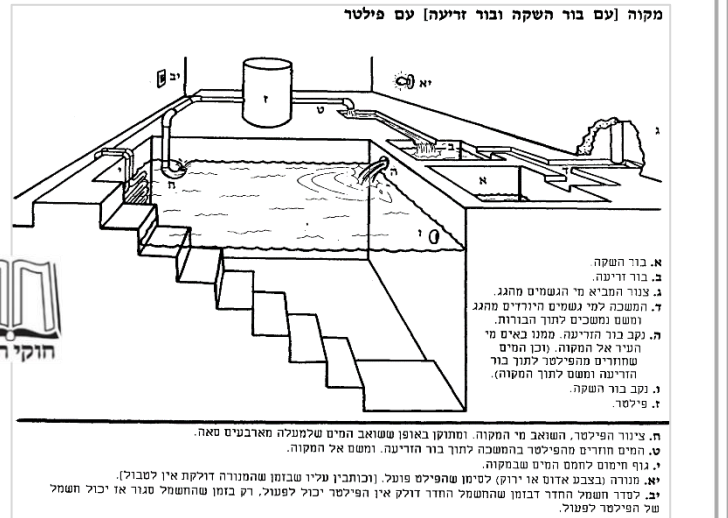
כ. אמנם כמעט כל הפוסקים נקטו שגם בזה יש משום פסול זוחלין מאחר שמוציאים המים מהמקוה, אע"פ שהוא ע"י כח חשמל או ע"י ואקום (ש"ת מהר"י שטייף סי' י"ד, ש"ת בצל החכמה ח"ד סי' צ"ח, ש"ת מנחת יצחק ח"ו סי' פ"ח, מ"ר בש"ת קנה בושם ח"ב סי' פ"ה אות ב').

כא. ויש לציין שפסול זה הוא רק כשטובלים בשעה שהפילטר בפעולה, אבל בשעה שהפילטר מכובה, אין עכ"פ חשש זה.

כב. חשש נתן סאה ונטל סאה. עוד חשש פסול יש בפילטר חיצוני הוא חשש נתן סאה ונטל סאה (עי' גליון 269 אות י"א) שהרי המים יוצאים מהמקוה אל תוך כלי ונעשים שאובים, וכשחוזרים למקוה של מים גשמים, במשך הזמן יהיו המים שאובים רוב ויפסל לדעת הרמב"ם והראב"ד (שם) (ש"ת אג"מ י"ד ח"א סי' ק"ף).

כג. ויש שהוסיפו לחשוש, שאפילו כשיש רוב מים כשרים, מ"מ כיון שהמים שאובים חוזרים למקוה בשעה שהמים גם יוצא ממנה דרך הצינור לפילטר, הרי יש חשש שאין המים שאובים מתכשרים במים הזוחלים (ש"ת הר צבי י"ד סי' קע"ז).

כד. ויש לציין שפסול זה הוא גם כשטובלים בשעה שהפילטר מכובה, שהרי מ"מ המים נפסלים בחשש נ"ס ונ"ס קודם הטבילה.

כה. דרך תקנה למעט החששות. כשיש צורך גדול להשתמש בפילטר זה, ולפי שיקול דעת של הרב האחראי, או בטבילה שאינה מן התורה, יש להצינו עצה של תקנה במקצת, שהמים כשיוצאים מן הפילטר [בציר, ז] במקום החזרים ישיר לבור הטבילה, יכולים לסדר שיעברו המים על מקום הראוי לבלוע כדי לעשות בהם 'המשכה' ג' טפחים [ט] (גליון 269 אות ה'), ואח"כ המים יכנס לבור הזריעה [ב], כך שיתכשרו המים דרך הזריעה (גליון 268 אות כ"ד), ורק אח"כ יכנסו המים לבור הטבילה [ה], ומורוויחים בזה שהמים נכשרים מחשש נ"ס ונ"ס.

כו. כל שכן כשיש גם בור השקה [א] צמוד לבור הטבילה, אז גם זה מוסיף הכשרה למקוה, אלא שאז יהיה צורך לסתום הנקב לבור השקה [ו] בשעת פעולת הפילטר, כדי שלא ישאוב הפילטר כל המים שבתוך בור השקה, והכל לפי הענין.

כז. היות שעצה זו אינו עוזר לחשש זחילה כשהפילטר בפעולה בשעת טבילה (לעיל אות כ"א) וקיים חשש שמא יטבלו בשעת פעולת הפילטר, מסדרים שהחשמל של הפילטר יכובה אוטומט כשמדליקים אור בבור הטבילה [יב], כך שהיה ברור שהפילטר אינו פועל בשעה שחדר בור הטבילה בשימוש, ועדיף גם יותר אם הצינור שואב המים מלמעלה [ח] לא מלמטה כך שאפילו אם בטעות פעל בעת הטבילה, הרי הוא זחילה למעלה ממ' סאה (לעיל אות ב') (מקוה מים ח"ב עמ' ע"ו והלאה).

כח. למעשה. משום שיש הרבה תנאים להכשיר מקוה ע"י פילטר חיצוני, נמנעים מלהשתמש בו במקוואות שהטבילה בהן הוא מן התורה, משום הרבה חששות ותקלות שיכולים לצאת מזה (ש"ת מנחת יצחק ח"ז סי' ע"ח ע"ט).

פילטר פנימי [חברת מי גלים]

כט. לפני כמעט עשרים שנה המציאו חברת מי גלים ע"פ הדרכה של הגר"מ פוזן סוג פילטר שמונח בתוך בור הטבילה, וצורתו הוא כעין צינור רחב ברוחב 16 ס"מ ובתוכו יש בד מסנן כמו אקורדיון הנעשה מפברגלס שתופס את הלכלוך, והמים נכנס מלמעלה ועובר דרך הבד ואח"כ יוצא מלמטה דרך צינור, והמים מחוברים למי מקוה בין מלמעלה ובין מלמטה בנקב הפתוח כשפורת הנוד (אור מאיר ח"ב תש" ס"א).

ל. האוסרים. כמעט כל הפוסקים הורו למנוע מלהשתמש בפילטר כזה במקוה שטבילתו הוא מן התורה. יש שפסלו מצד הלכה, מפני כמה חששות ובעיקר שמה המים הנמצאים בתוך הפילטר נקראים שהם ברשות לפני עצמו מאחר שאינו רוצה שהמים המלוכלכים יתערבו עם מים שבמקוה, וא"כ יש מצב שהמים של המקוה זוחלים למקום שאינו מוגדר כחלק מהמקוה (מ"ר הגר"י בלויא, הגר"מ שטרנבוך תשובות ונהגות ח"ה סי' ע"ר, ס' קנין דיעה).

לא. והרבה פוסקים אסרו להשתמש בו לטבילה דאורייתא עכ"פ למיגדרא מילתא מפני סייג והרחקה שלא לחדש שום דבר במקוה שתלוי בו קדושת וטהרת ישראל שיש להם גם צד רחוק של שאלה, וכן משום בקל אולי בעתיד ידמו מילתא למילתא באופן שייצרו דבר הדומה באופן הפוסל, וכבר יצא כמה חיקויים עם שינויים קלים שפוסל המים (ש"ת שבט הלוי ח"ט סי' קפ"ז, הגר"ש"א, כ"ק מרן גאב"ד ירושלים ובית דינו העדה"ח).

לב. בטבילה לתוספת קדושה כגון בערב ש"ק או לטבילת עזרא, הרבה פוסקים התירו את זה (שבט הלוי ועוד).

מכשירי מקוה ריין

לג. חימצון מתקדם. לפני כמה שנים חידשו חברת 'מקוה ריין' פטנט חדשני לנקות מי המקוה, והוא מורכב משני חלקים באופן שיש לדון על כל חלק בנפרד. הראשון הוא 'חימצון מתקדם' ועובד ע"י הזרקה סוג גז וחמצן לתוך המים באופן שייצור שינוי כימיקלי במים ומנקה את המים מלכלוך וחיידקים, ואין לו שייכת כלל לסוג פילטר, אלא הוא צינור קטן בקוטר של בערך ס"מ ובסופו כדור מסוג אבן נקבובי שמשם יוצאות בועות בתוך המים והשינוי בבמים אינו נראה לעין כלל אלא הוא מיקרוסקופי. לד. ודנו בו הפוסקים אם ע"י זה נשתנה המים ממהותו והוא מאחר שבחכמת המידע שם המים [H₂O] נשתנה זמני. אמנם בהלכה אין אנו מתייחסים לשינוי שם של חכמת המידע, ונמנו וגמרו כל הפוסקים מורי הוראה שאין כאן שינוי במים כלל, ומצד הלכה אין שום בעייה להשתמש בו, וגם אין עליו שם או דמות של פילטר שעל ידו יש לחשוש שמא יבואו להתיר פילטרם אחרים [גם רדיאטור וכלור במים הם דברים חדשים].

לה. רשת צף' / 'סקימור' / 'מקוה קלן'. אחרי פעולת החימצון מתקדם מצאו שהרבה לכלוך מצטבר על פני המים, וחיפשו דרך קל להסיר הלכלוך שצף על פני המים, ולכן במקום לבלן לעמוד בצד המקוה ולהוציא הלכלוך עם רשת, המציאו סוג רשת שצף על פני המים, ומנוע המחובר בו מביא המים דרך צינור חלול לגמרי בלי שום בית קיבול ומעבירו דרך רשת המסנן המים. וגם בזה, מצד הלכה אין בו שום בית מיוחש וחשש, שהרי זחילה אין כאן ושאובים אין כאן, ולא משתמשים בו בשעת הטבילה שהרי מוציאים אותו. לו. ורק כל הנידון הוא, אם הוא קצת דומה לסוג פילטר שבגללו יש לחוש שמא יבואו להשתמש בסוג פילטר אחר [ובראשו אכן דומה קצת לפילטר של 'מי גלים' הנ"ל], או דלמא מאחר שאינו דומה לפילטר הרגיל משום שהוא אינו קבוע במקוה והוא צף מלמעלה ומוציאים אותו בשעת טבילה הרי זה לא נכלל בלא פלוג, ואינו בכלל ההקפדה לא לשנות שום דבר במקוה, וזהו סך הכל נקודת החילוק ידיעות בזה.

לז. לכן בודאי מי שטבל במקוה כזה פשוט הוא שיצא ידי טבילה ואין שום ענין לטבול שוב, והנידון הוא רק מסור לרב האחראי או לבית דין לקבוע לפי האתגרים העומדים לפניהם לקבוע האם כדאי להשתמש בו לכתחילה או לא (לעיל אות י"ד).

לח. למעשה. בית דין של העדה"ח התירו את זה ומשתמשים בו, ומ"מ רוב מקוואות מהודרות נמנעים להשתמש גם בזה, משום גדר וסייג.

